

Дві зустрічі на своїй відчуженій землі

У ДОРОЗІ ЯК У ДОРОЗІ — усього буває. Стр'неш цікаву людину, гочеш ковіну чи своєю поділишся, а то й станеш гричетним до чийсь долі. Бо дорога — то люди.

На чорнобильських манієцях стр'тин мало, або й ніяких, хіба що з такою зайдю, як і сам. Не один кілометр відм'ряеш — і нікого довкіль. Зв'р трапляється, що не чається серед білої днини, рідкий птах, поважний та кеполохливий, зайнятий власним клопотом, вуж чи гадюка, що знехотя постується клапцем нагрітої стежки.

А край цей особливий, гро нього чув увесь Божий світ, однак достеменно знають його лише ті, хто тут народився і жив. Навть нам, тим, що днюють і кочують тут на вахтах угородж кількох років, не даго осягнути його сутність та неповторність, зрозуміти, чого тяжке вигнання до покинутої землі та спорожнілого обійстя. Втім, чого покинутої! Хто добровільно пішов звідси? Хіба той, перого мголе, когрий, як на заїжджому дворі, був тут р'к другий.

До всього потрібно дійти серцем...

ПЕРША ЗУСТРІЧ

Зимової сірої днини, коли й крізь ватяну фуфайчину дошкуляє сірістю та холодом, коли, як кажуть, не хочеться й носа потикати на вулицю, а надто тим, кого й гарчача піч вже не гріє. Тож можна проскочити розхристане, взузле в землю село 30-км зони і не стріти живої душі. Можливо, озвавшись на гуркіт двигуна та шелестіння шин по асфальту, гойднеться фіранка на віконці-білмі — не до нас! — але то вже просто з цікавості. Хіба що когось нужда чи невідкладний клопіт вижене з помешкання, змусить протупати слід по свіжому снігу до крайньої хати — чи живі ще там?..

Вертали до Чорнобиля з тамтешнього лісництва. Редакційне завдання виконано, від багатих вражень було легко на душі.

Дорога — це ще й балачки... От і розговорилися. З'ясувалося, що мої супутники з тутешніх країв, а водій, кремезний, добродушний і симпатичний чоловіча, про-

те третій, якого не здивуєш і не проймеш нічим, мешканець села, через яке проїжджали. Він тут виріс, тут жив, тут все на його очах відбувалося.

Зветься село Паришів. Біля дому й зупинились на моє прохання.

Зізнаюся, мене завжди цікавлять оці чорнобильяни, котрі без прояву будь-яких почуттів проходять

чи проїзять повз свою хату інколи й не глянувши в той бік. Щоразу намагалося уявити себе на їх місці — не вдається. У багатьох із нас теж десь далеко є сільська хата, там буваєш вряди-годи, коли або совість заїсть чи щось термінове поклече. Інколи ніяково стає, коли туди їдеш: стр'неш дороги, добрі мамині очі, а в них до-

кір — що ж ти, сину, так довго не з'являвся? Прикро. Але й радісно на душі, спокійно. Мабуть, це і є те, чого я не втратив — бо можу будь-коли повернутися, прийти до живого дому. А в цих людей це забра-

но. Хтось, можливо, й дорікне ненароком: приїлося, мовляв, набридло, хоче кореспондент неод-

мінно вичавити сльозу, а вона вже не допоможе — виплакалося на довгі роки вперед. Та ні, мабуть. Прискіпливіше придивіться, сягніть поглядом дна очей того ж таки чорнобильця-вигнанця... Переконаєтесь — не відболіло, не виплакалося. Бо то — вічне, як і оця земля.

З асфальтового гостинця, що на добрих півметра височить над усією місциною, заходимо у двір. Ворота прикриті, ніби господарі ненадовго вийшли у справі, хоч і покосилися добраче, чого той же господар не допустив би ніколи. Двір вище зросту людини заріс здичавлим пруттям малини, що продирається треба, а гілка ще й ніс до крові подрячала. Тут же хлівчина перекошена й спорожніла, праворуч хатина, як більшість на Поліссі, невеличка та низенька, чи ще до подій тих, чи після, як осиротіла, збочилась, ніби людина, що ковзнула на льоду і ледве не впала. Признала господаря чи ні? А він якось враз знітився, підступно закліпа-

ли вії: він-бо признав її, він не забував ніколи, думкою і спогадами завжди тут, з нею.

Я увімкнув диктофон. Знав, що не зможу пером записати — ні, не слова — стан трепетної душі, чоловічого плачу, не передам тієї щемної миті зустрічі з рідною батьківщиною, з минулим, з дитинством...

Прошуємо до хати, залетеної здичавлим виноградом, багоги якого обходили дах, мов павук павутинням. Замок на дверях, як майже в усіх хатах зони, зірвано, він, закушений клямкою за планку, висить, іржавіє. Двері перекошені, нещільно прикриті. В сінях старовинна дерев'яна скриня, яких тут багато по оселях, чомусь перевернутих або з виволоченим начинням. Двері до кімнати теж скривлені, у запічку селянської печі все приладдя: коцюба, рогаці, совок, банячки. На стіні покриті багаторічним пилом дзеркало, картина... В запус-тінні й інші предмети.

— Ви самі забрали речі?

— Ні, лишили тут, нічого не брав.

— Як швидко поверну-

лися?

— Зразу ж. Десь через тиждень.

— Сам?

— Так.

— Родина велика?

— Чотири брати та сестра. Два в Києві, один в Гребінках, там же й сестра. Батьки померли, тут поховані...

Аварія порозкидала їх, немов уламки бетону, по всіх усюдах: рідко у когось — щоб всі разом. Порозпихалися, мов дрібні гроші по кишнях. А в гості багато не наїздишся.

— А сім'я де? Відвідують батьківщину?

Дві зустрічі на своїй відчуженій землі

[Закінчення.]

Початок на 1 стор.]

— Під Києвом, у Білогородці. Дружина місцева... звідси, однокласниця. За вісім років один раз приїздила, діти малі, їм не можна в зону. Зараз уже підросли. Слід би привезти, показати...

Дітям варто побачити землю батьків і дідів. Нехай постоять на руїнах, зафіксують очима спорожнілі двори, щоб у їх свідомість і душі ввійшла непоборна сила тяжіння до цієї землі, любов до отчого краю. А хатина нехай зігрється теплом їх молодих сердець. Бо за рік-два вона геть спорохнявіє, а на купу уламків нагорнуть землю і пащадкам залишиться лише сушити голову: що то за горби і що в них поховали далекі предки.

Ми залишаємо помешкання, прихилиємо двері, вони натужно риплять, знову продираємось крізь малинник.

— Коли ви отак навідуєтесь сюди і покидаєте оселю, чи не виникає бажання взяти щось із цього хатнього дріб'язку?

— Нічого вже не хочеться... Лишилися одні спогади...

Спогади — це не лише найбільш характерний прояв людської пам'яті, вони є і в цього об'єкта, в цієї згорбленої хатини. Скільки стоятиме будівля, стільки й ходитимеш сюди як до рідної людини згадуватимеш, віддаватимеш їй шану і любов, які зігріють твоє серце, сповнять його новою життєвою енергією...

Звати цього чоловіка Іван Іванович Пилипенко. Він і зараз працює водієм у підприємстві «Чорнобильліс».

...І НЕ ОСТАННЯ

І була ще одна зустріч, тут же, в селі, коли ми сідали в машину...

Серединою дороги йшла жінка, в сільському одязі, стомлена та заклопотана і тягла за собою санки. Вони ковзалися по льоду, чиркали чорний камінь асфальту, зупинялись і жінка рвучко спрямовувала їх знову на білу смужку снігу. На санках — поклажа, може, не така вже й важка, як на нас, але жінці було нелегко.

Порівнялася з нами, пізнавши односельців, привіталась. Так і розговорилися.

Не стану лукавити, розмова була не з веселих. Вона й не могла бути іншою. Сама жінка з місцевих, з тих небагатьох поверненців, хто прирік себе доживати віку на спустошених землях, хто за багато років спізнав тут усього, — переважно гіркого, — хто ладен уже

автобуси, кажуть, заготовили — як вона... реєстрація, буде. Ми й вирішили, як ще одну таку зиму зимувати в тому снігу та глині, то повернемось додому: у нас там сухенька хата. Виписали машину, та й поїхали...

Рідко хто з простого інтересу повернувся. Їхали переважно ті, кому десь там було скрутно, хто не зміг на новому місці прижити своє коріння.

Хуткі, а вірніше злі на язик, чиновники прозвали їх самоселами, ніби вони з іншої країни чи плавети. В перші дні ці ж чиновники гнали їх

їх, отаких одиноких, старих і немічних, в тридцятикілометровій зоні трохи більше, ніж півтисячі. І з кожним днем все меншає. Хто молодший та здоровіший, не витримав і давно виїхав — дим же подітися нікуди.

Про них знають всі — від школяра до Президента. І кожен, хто приїздить до Чорнобиля — депутат, профспілковий діяч або член уряду — всі погоджуються, що погрібно щось робити, але... Якщо нема жалю, то був би хоч сором!

Де ще може бути таке, коли на кожен мільйон населення країни десяток знедолених Чорнобилем стариків. Якщо держава не спроможна зараз допомогти, то хай пожен із нас виділить децицю?

— З чого живете?

— З пенсії та з того, що тут зробимо. Втрюх живемо: мама стара — 84 годи, я і хазяїн. Слава Богу, добилися, що молочко і хліб з Горностаїполя возять та пропенсію не забувають. Корівок своїх тримати не можемо, їх годувати чимось треба, а здоров'я, знаєте, яке. Землю нічим підобрити, обробляти її важко...

Поліські піщаники ніколи не билі рекордів своїми врожайми — на прожиття вистачало, і не з колгоспу — зі своєї прихатньої землі. Децю ліс та вода давали. Тепер нікому ні в ліс йти, ні того ж дикого кабана настрахати.

— Ви — людина в літах. Не дай Бог, занедужаєте, як тоді?

— Не буду гріха на душу брати, треба правду казати: у нас тут медички постійно працюють. Дві дівки: коли що — вони зразу ж швидко викликають, або самі зарадять.

— Не пробували звідси виїхати? Десь квартиру отримати або хоч на чергу стати.

— З 91го на черзі першими. Донька в мене є. Жила в Поліському. Оце недавно виселили в Переяслав-Хмельницькій. Просили, щоб нам там десь дали поблизу...

— Ой машинка ваша підїхала, сідайте, вам ще далеко. Колись тут часто їздили: і трактори, і легковики... Ми на них уваги не звертали. А зараз як повийтись, думаєш: а може до нас, з новинами чи допомогою. На одній уяві та надії живемо. А воно що не день — то гірше. Нікому такі, як ми, не потрібні. Кинули нас тут на вмирання...

Вона витерла сльозу, потягнула санчата.

...Решу шляху до Чорнобиля в салоні автомобіля всі мовчали: чи стомились, чи надто багато почуттів тягарем упали на душу. Подумалось: може й нікого не було, просто примарились ці зустрічі. На своїй відчуженій землі.

Юлія КРИВЕНОК.

світ за очі піти, аби не лишатися більше в цій пустелі. Її нема на що сподіватися, і все, що потрібно, вона мусить добувати сама.

На запитання хто, звідкіль, чи давно тут, відповіла скоромовкою:

— Ульяна Яківна Урупа. Тут з вісімдесят шостого. Були виселені в Баршівський район, село Лук'янівку. Дали там житло, вселили по дві сім'ї в хату — сирість, незручність. Ми і повтікали...

— Як повтікали?

— Поїхали додому. Перед тим по хатах ходили наші шановні депутати — тричі були, — записували, хто хоче додому. Хто зараз, хто восени, вже й

звідси стусанами та кийками, як худобу: для них же старалися, бо було небезпечно. А куди гнати і кого? Ще раз із своєї землі, із своєї хати? Поговоляли трохи та й облізлили: живіть як знаєте!

— Крім вас у селі ще багато таких?

— Як переїхали, було 156. Тепер десь 80 чоловік.

— Половина виїхала?

— Корі виїхали, інші померли. Старі, слабкі. Восени чотирі сім'ї в Переяслав-Хмельницькій районі, в Пристроми переїхали, одна — в Лук'янівку, син там живе, то він її і забрав. Хтось вмер там, хата лишилася порожня...

